

Solaklığın Kökeni

Bazı insanların neden solak olduğu ve sağlakların sayısının solakların sayısından neden çok daha fazla olduğu bugün tam olarak bilinmiyor. Araştırmacılar, sağlaklığın ya da solaklığın genetik nedenlere bağlı olduğunu düşünüyorlar. İnsanlar, genetik özelliklerine bağlı olarak kahverengi, siyah, yeşil ya da mavi gözlü olabildikleri gibi, sağlak ya da solak olurlar. Sağlaklık-solaklıkla ilgili en çok kabul edilen kurama göre, beynin sol yarımküresi, insanların çoğunda dil ve konuşma becerilerinin kontrolü konusunda özelleşmiştir. Beynin bu bölümünün bir başka görevi de, sağ elin hareketlerini kontrol etmek. Konuşma ve dille ilgili bir işlev olan yazı yazmak da bu hareketlerden biri. İşte, yazının bulunuşundan sonra geçen binlerce yıllık evrimsel süreçte, insanların çoğunda sağlaklıkla, konuşma ve dil süreçlerinde beynin sol yarımküresinin baskınlığı ortaya çıkmış. Bugün dünya üzerindeki insanların yalnızca yaklaşık % 10'unun solak olduğu sanılıyor.

İnsanların hangi elierini baskın olarak kullandıkları, doğuştan gelen bir özellik. Uzun yıllar boyunca bir çok araştırmacı, insanların büyük bir bölümü sağlakken, küçük bir bölümünün neden solak olduğunu ortaya çıkarmaya çalışmış. Bu çalışmalar, insan beyninin özelliklerinin anlaşılmasında önemli bir yere sahip.

Günlük yaşamda kullandığımız araçların ve aletlerin tümünün, sağ ellerini kullanan insanlara göre tasarlanmış olduğuna dikkat etmiş miydiniz? Bugün artık dünyanın çeşitli ülkelerinde solaklara göre tasarlanmış eşyalar satan dükkanlar açılmaya başladı. İşte, solaklara göre tasarlanmış makas, saatler, konserve açacağı ve cetveller...

İnsan beyni, birbirine çok benzeyen iki yarımküreden oluşur. Ancak, beynin iki yarımküresinin işlevleri birbirinden farklıdır. Her biri, farklı bedensel ve zihinsel süreçlerin yürütülmesinde özelleşmiştir. Bu özelleşme, en çok konuşma ve dil becerilerinde belirgindir. İnsanların % 70 - 95'inde, beynin sol yarımküresi dil ve konuşma becerilerini kontrol eder. İnsanların % 5 - 30'unda bu özelleşmenin daha başka bir biçimde gerçekleştiğini düşünülüyor. Araştırmacılar, insanların bir bölümünde dil ve konuşma becerilerinin beynin sağ yarımküresince kontrol edildiğini; bir bölümünde ise her iki yarımkürenin de kontrolden sorumlu olduğunu düşünüyorlar.

Dil becerilerinin altında yatan beyin süreçleri hakkında ne kadar bilgi edinirsek, bu konu o kadar karmaşıklaşıyor! Örneğin, beyinlerinin sol yarımküresi dil işlevlerinde özelleşmiş insanlarda, dil işlevlerinden

bazılarının beynin sağ yarımküresince kontrol edildiği görülmüş. Bunun nedeni, şimdilik bilinmiyor.

İnsanların birçoğunda beynin sol yarımküresinin dil süreçlerinden sorumlu olduğu 1800'lü yıllarda anlaşıldı. Araştırmacılar, insanların çoğunun sağlak olduğunu göz önüne alarak, bir insan hangi elini kullanıyorsa, beyninin öteki yandaki yarımküresinin dil ve konuşmadan sorumlu olduğu çıkarımını yaptılar. Ancak, bugün artık bunun doğru bir genelleme olmadığını biliyoruz. Çünkü, solakların birçoğunda da beynin sol yarımküresi dil becerilerini kontrol ediyor!

Solaklıkla ilgili ilginç sorulardan biri de, solaklıkla zekâ ve yaratıcılık arasında bir bağlantı olup olmadığı. İnsanlık tarihindeki en zeki ve yaratıcı kimselerin bazıları solaktı. Leonardo da Vinci, Michelangelo, Ludwig van Beethoven, Isaac Newton, Benjamin Franklin, Albert Einstein ve Charlie Chaplin bunlardan ilk akla gelen adlar. Solaklığın zekâ ve yaratıcılıkla ilişkili olduğunun kanıtlanması güç. Ancak, solakların günlük yaşamda sağlaklara göre daha fazla sorunla karşılaştıkları ve bu nedenle de sorun çözme becerilerinin daha çok geliştiği de bir gerçek. Bu durum, daha yaratıcı olmalarını ve olaylara farklı açılardan bakabilmelerini sağlıyor olabilir. Makaslar, konserve açacakları, video kameralar ve cetveller gibi günlük yaşamda karşımıza çıkan birçok araç gereç ve aygıt, sağ elini kullanan insanlara göre tasarlanıp üretilir. Eğer solaksanız, sınıfta bir başka arkadaşınızla sıranızı paylaşmak bile güçlük yaratabilir. Bu nedenle solaklar, çok küçük yaşlarda, sağlaklar için tasarlanmış bir dünyada yaşamalarını kolaylaştıracak çeşitli beceriler geliştirmeyi öğrenmeye başlarlar.

• • • • • Aslı Zülâl

Kaynaklar

Holder, M. K. "What does handedness have to do with brain lateralization?"

<http://www.indiana.edu/~primate/brain.html>

Porac, C. "What causes some people to be left-handed, and why are fewer people left-handed than right-handed?"

http://www.scientificamerican.com/askexpert_question.cfm?chanID=sa005&articleID=0008F1A-D-FE6F-10D2-BE6F8344B7FE9F&topic_id=3

<http://www.left-handersday.com/>

<http://www.anything-left-handed.com>

Sandığınızdan Daha "Solak" Olabilirsiniz!

Hangi elinizi baskın olarak kullandığınızı elbette hepimiz bilirsiniz. Ancak, bu testi tamamlamadan, tam bir solak ya da sağlak olduğunuza karar vermeyin. İşte testimiz:

1. Sırtınızın tam ortasının kaşındığını hayal etmeye çalışın. Sırtınızı kaşımak için ilk hangi elinizi uzatıyorsunuz?
2. İki elinizin parmaklarını birbirine kenetleyin. Hangi elinizin başparmağı en üstte?
3. Kendinizi alkışlarken düşünün. Ellerinizi birbirine vuruyorsunuz. Hangi eliniz yukarıda?
4. Tam karşınızda duran hayali bir arkadaşa göz kırpin. Hangi gözünüzü kırptınız?
5. Sırtınıza götürerek bir elinizle ötekini tutun. Tutma işini hangi eliniz yapıyor?
6. Tam önünüzde biri bağılıyor. Ancak, ne söylediğini duyamıyorsunuz. Daha iyi duymak için kulak kabartıyorsunuz. Hangi kulağınız?
7. Şimdi, bir elinizin işaret parmağıyla öteki elinizin parmak uçlarına dokunarak üçe kadar sayın. Hangi elinizin işaret parmağını kullanıyorsunuz?
8. Başınızı yana eğerek sırayla, iki omzunuza başınızla dokunmaya çalışın. Hangi omzunuza dokunabiliyorsunuz?
9. Gözlerinizi uzaktaki bir nesneye odaklayın. Daha sonra, işaret parmağınızı öne doğru uzatarak nesneyle aynı çizgi üzerinde tutun. Şimdi sırayla gözlerinizin birini kapatın; öteki açık kalsın. Gözlerinizden hangisi açıkken parmağınız nesneyle aynı çizgide kaldı? (Gözlerinizden "baskın" olanı açıkken, parmağınız, nesneyle aynı çizgi üzerinde görünür. "Baskın olmayan" gözünüz açıkken, parmağınız, nesnenin öteki yanındaymış gibi görünür)
10. Kollarınızı önde kavuşturun. Hangi kolunuz üstte?

İnsanların büyük bir bölümü, bedenlerinin tam anlamıyla sağlak ya da solak olmadığını fark etmezler. Yukarıdaki soruların hepsine "sol" ya da "sağ" yanıtını verirken, siz tam bir solak ya da sağlaksınız demektir. Ancak, özellikle sağlaksanız, yukarıdaki soruların bazılarına "sol" yanıtı verme olasılığınız yüksek. İşte bu nedenle kimi bilimadamları, sağlaklığın ve solaklığın birbirinden tümüyle ayrı kavramlar olmadığını, süreklilik içerdiğini düşünüyorlar. Örneğin, bir insanın kolu sağlakken, gözü solak olabilir.